

Mahir muğam ustası Əhməd Bakıxanov

Azərbaycan xalq özünün məşhur müğam ustasıdır. Xalq müsiqisindən, xüsusi ifaçıq məktəbindən söz düşündə Sadiqcan Əsəd oğlu, Carabağı Zeynal, Şirin Axundov, Qurban Pirimov, Mansur Mansurov kimi üst adlı idarəcilişlər adlanı sırasında Əhməd Bakıxanovun da adı böyük hörəm və ehliyyətə çatılır. Müsiqinin folklorunun və xalq müsiqisinin tablighında onun idarəetməsi unutulmadır. O, Azərbaycan xalq ifaçıq məktəbinin esasını qoyan sonatkarlar arasında özüne layığıdır.

Əhməd Məmmədrəzəbəy oğlu Bakıxanov 1892-ci ilde Bakıda anadan olub. O, görkəmi Azərbaycan tarixçisi, yazıçısı və XIX əsrin avvallarında Rus ordusunun zəbili və herbi diplomat olmuş Abbasqulu ağa Bakıxanovun nəslindəndir.

Ə.Bakıxanov öz dövrünün görkəmi müsiqi xadimlərindən Məsədi Məmməd Hüseynov, Ələsgər Abdullayev, Ağabala Ağasəidəoğlu, Cabbar Qaryagdioglu, Ələm Abdullayev, Seyid Şuşinski və digərlərinin ifaçıq senətindən iħham alaraq müsiqi təcrübəsi basıldı.

Ə.Bakıxanov bir sıra teatr tamaşalarına müsiqi tərtibat verib. O, 1930-cu illerde Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında tamaşaçaya qoyulan "Şahname" pəysi üçün bir neçə müsiqi parçası tərtib edib. Böyük lənənlərindən "Salam", "Məhur" müjaması esasında bəstələnmiş "Çəhərəngi" və bir neçə rəqs halvanı var. O, M.S. Ordubadilovun "Dumanlı Təbriz" pəsimin müsiqi tərtibatı işində yaxşıdan iħstrat etmişdir.

Ə.Bakıxanov 1927-ci ilde Radio Venilişleri Komissiyası solist şifətli işa davət olunur. O, radioda işlediyi müdafiədə Azərbaycan müsiqisinin başının Ü.Hacıbəyovla tanış olur. Onun radioda çıxışları o zaman müsiqi ictmayıyyətinin diqqətini cəlb etdir.

Həmin illərdə Ə.Bakıxanovla bir yerda çalışan Azərbaycan Radyosunun ilk direktörləndən biri, respublikanın aməkdarı artıltan Soltan Nəcafovun radio-nun tarixi keçmiş barədəki xatirələrində Əhməd mülləim haqqında yazdırıldır, yegan ki, hörəmti oxucular üçün da mərqləri:

"Unutulmaz tarzın Ə.Bakıxanovun hələ 1928-29-cu illərdə radyo mərkəzində çıxışları defələrlə dinləmiş, bəhər müğam ustasının ecaşası barmaqlanma vəhəl olmuşdur. Onuna şəxsi tanışlığım isə 1931-ci ilden başlamışdır.

Ə.Bakıxanovun tanınan xarıqılığından bir xüsusiyyəti vardı. Tanın çağanlığının üstü açıq idi (başqa tarlarnın çənəsi adətan nazik balıq olduğunu belə olur). Otan dizləri üstüne qoyub sol elindəki mizbəzi simlərə toxundurunda sanki fia olunan metoduya bir neçə tann müşayiətləri, sənətiñdir. Bu təm ahəngdar səslindiyiciləri bər növ onşuyandı.

Men Əhməd mülləimin ilaqlı maharetlərinin vuruşunu idim. Ele bunul nəticəsindir ki, onuna radioda şəxsi tanışlığının sonraları semini ve yaxın dostluğunu cevirdi. Hərəndən Əhməd mülləimliliq qonaq gedərən onuna tərəfda fia edildi "Şur", "Segah", "Huma-

yun", "Bayati-Siraz" müğamlarını dinləməkdən böyük zövq alardı. Onun evi bir növ müsiqi auditoriyasına bənzəyirdi. Onlarda respublikanın görkəmi teatr və müsiqi xadimlərinə rast gelirdi. Moşğur müğənnilər Cabbar Qaryagdioglu, Seyid Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov, tarzən Mansur Mansurov, Qurban Pirimov, kamancıçı Qulman Salahov, ope-ra artistlərindən Hüseynqul Sarabski, Məmmədəli Bağırov və Hüseynqul Hacıbabayovun bu evde xalq müsiqisinin darın sərlərinə adı şirin səhəbat və mübahisələrini yaxşı xatırlayırı.

Ə.Bakıxanov radyoda verilən müğamat konsernlərində çıxışları ilə yanaşı, bedil kollektivlər arasında apanan küləvi və ictimai işlərdə feal iştirak edardı. Vaxtılı radioda müsiqi fondunun zənginləşməsində, istedən gənə ifaçı və müğənnilərin mikrofona celb olunmasında Əhməd mülləimin faydalı iddiaları olmuşdur. O zamanlar radioda canlı qüvvələrin iħstratı ilə təşkil olunan konsertlərdən elava, arası-patefonla da müxtəlij janrda müsiqi nümrələri sesləndirən. Lakin fondumuzu Azərbaycan xalq müsiqi az idi. Xüsuseñ C.Qaryagdioglu, İslami və Ələsgər Abdullayev, S.Şuşinski və başqa görkəmləri Azərbaycan xanəndələrinin vaxtılı sessiyanızılmasında qıymalı qrammofon vallan yox dərcəsində idi. İstədiyi vərəqəni ona bəldirmək üçün Əhməd mülləim "Poluxin" (indiki M.Muxtarov-F.N.) küçəsində yaşayış qızı Ziver Xanımın aparmışdır. Hər dəfə onu yoxlamada gələndə xəstəliyin bacıbaxmağı, radioda işlərin necə getdiyi barədə bize müxtəlif suallar verər, xüsuseñ anşambl işlərle maraqlanardı.

Martin 25-də Azərbaycan SSR Ali Soveti Rayonət Heyətinin fərmanı ilə Əhməd Bakıxanova respublikan "Xalq artisti" fəxri adı verilmiş xəbarinə və hədəfənə dərcədə sevinib onu təbrik etmek üçün yanına getdim. Əhməd mülləimin olduğunu gürmər idi. Hətta yanından düşüb evde gəzdi. Həmin gün televiziyanın eməkdaşının onuna apardığı müsahibə ləntə çəkilməlidir. Verilis aşxam saat 21:00-da etiraf getdi. Əhməd mülləim verilişin başlanmasına sabırsızlıqla gözleyirdi. Ara-sra şəxət dostlaşandan təbrik teleqramları gelirdi. O, hər teleqramı oxuducu sevinc və fərəhəndən gözlerini yaşandırı. Mən onda ələndə Əhməd mülləimin yaxın dostu, Ağdas Müsiqi Məktəbinin keçmiş direktoru Bilal Muradov, müğənni Zeynəb Xanlarova, bestəkar Ələkbər Tağıyev və hər yoldaşı Almas Xanım Əhməd mülləim hərəkatlə təbrik edib yanında otururdular. Əhməd mülləim onlara səhəbet edir, adəti üzrə anşamblın geləcək iş planlarından danışır.

Saat 21:00-də televiziyanın "Günün ekranı" xəbar bülətənində Əhməd Bakıxanov "Xalq artisti" fəxri adı verilmesi haqqında respublikan Ali Soveti Rayonət Heyətinin onurundan sonra diktör Əhməd mülləim evində ləntə çəkilen reportajın martin 26-də verileceyini elan etdi.

Təsəssüf ki, Əhməd mülləime bu verilişin baxmaq nəslindən olmadı.

Man unutulmaz sanatkar Əhməd Bakıxanov haqqında xatirəni onun sevimli və vəfat zövcsə Mesuma Xanımın eziż təxərisine həsr etdiyim şeirin tamamlaması istəyirəm:

Bu olağın deyiriz, bəlbət-səyədəsə han!

Onun iħham, sevq zibəs han?

Hani Mesuma Xanım, yar-vefədan oru,

Əşən gündünə şad olan, qəm günü qəmən onun.

Ələm zövce deyil, ham de yaxın sərəz id,

Onu dərdən, gedədən hizət eleyen yoldə id.

Güler üzde neçəsən, həmədərlət gənəfə,

İləm bilmən, niya qəm-qüssə gözdilər otşa?

Niya dəlindir han, gəhrəklər almış əlmən,

Marq gülən yox, dansan xor, ham tutmuş matəm.

Əsəbə söylə, nədir medisi xamusənaley?

Balıq "Şur"un sessidə bizlər bıhus eleyen?

Doğrusu, heç, yarşarım bu eve qüssə, kədar,

Əşkələmzidə kamar, tar səsi taşın qəder.

Əfənə medisi olmus üzün ilər bətəq,

Fətih edib zövçələr qəsət künklər bətəq.

Bu gözəl iħham, eşq! nəcəs sənərdən falek?

Muğam ustadın heyəli, biza gəz gərdik falek.

Əbedi aynığa zərəcə gəlməzdi gümən,

Yandır qəbələzizi hıcar odu, Əhmədən!

Xatirən parlayacaq bə ki, künklərə mürəd,

Səhəfin (Abbas Səfi) işbu kələmə verim şərə xətam:

"Yazmağə məne olur təfriq dəsələklerim,

Ağləmən, yadına gelikdə gülüşdələklerim".

Falq NƏCƏFOV

Dekabr 1973-cü il.